

УДК 37.016(100)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-36-41](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-36-41)

Товканець Ганна Василівна,
докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет, Україна
Tovkanets Hanna,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Primary Education,
Mukachevo State University, Ukraine
E-mail: tovkanec2017@gmail.com
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-6191-9569>

НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТЬОМУ ПРОСТОРИ: ДОСВІД ДАНІЇ І НОРВЕГІЇ

A Виявлено, що забезпечення якості неперервної педагогічної освіти в Данії і Норвегії полягає у здійсненні заходів, способів, методів і дій, спрямованих на підвищення педагогічного потенціалу. Наголошено на принципах організації освітнього процесу в умовах неперервної педагогічної освіти: спрямованість навчання на задоволення системних потреб школи; інтеграція підвищення кваліфікації та довгострокових програм розвитку школи; співробітництво педагогів і науковців; систематичний моніторинг тощо. Зроблено висновок, що механізмами підвищення якості професійної педагогічної освіти є: розроблення теоретичних засад і науково-методичного забезпечення управлінської діагностики та моніторингу стану неперервної педагогічної освіти; використання нових ринкових механізмів у розвитку системи професійної педагогічної освіти; підвищення варіативності змісту професійної педагогічної освіти; посилення адресності підготовки фахівців тощо.

Ключові слова: педагогічна освіта; неперервна освіта; компетентність; освітня програма; європейський освітній простір; Данія; Норвегія; підвищення кваліфікації

Continuous pedagogical education in the European educational space: the experience of Denmark and Norway

S It has been revealed that active political support for education is provided in Denmark and Norway, ensuring the availability of education for the entire category of children and youth, the development of personality, knowledge and skills, equal access, and equal opportunities for obtaining education are valuable guidelines of state policy. Education in these countries contributes to the formation of a civic position and the cultural development of the individual. It has been noted that ensuring the quality of continuous pedagogical education in Denmark and Norway consists in the implementation of measures, ways, methods and actions aimed both at increasing pedagogical potential and creating pedagogical conditions for its full implementation in the educational process of the school. The essential features of continuous pedagogical education include the recognition of all participants in the pedagogical process as active entities that ensure the quality of education, the focus on the development of competencies by teachers that will allow them to cope with the new requirements of modern civilization. Emphasis has been placed on the principles of organizing the educational process in the conditions of continuous pedagogical education: the focus of education on meeting the systemic needs of the school; integration of professional development into long-term school development programs; long-term cooperation of teachers and scientists; and systematic monitoring of educational activity results. It has been concluded that the mechanisms for improving the quality of professional pedagogical education are: development of theoretical foundations and scientific-methodical support for management diagnostics and monitoring of the state of continuous pedagogical education; the use of new market mechanisms in the development of the system of professional pedagogical education; integration, increasing the variability and continuity of the content of professional pedagogical education; strengthening the targeting of specialist training, etc.

Key words: teacher education; continuous education; competence; educational program; European educational space; Denmark; Norway; professional development

Актуальність проблеми. Особистість учителя, його професійна компетентність, соціальна зрілість і духовне багатство у сучасних умовах виявляються найважливішими умовами забезпечення ефективності процесу навчання та виховання. Якість підготовки вчителя та рівень сформованості його професіоналізму є соціальними критеріями стану та результативності процесу освіти, її відповідності потребам сучасного суспільства у формуванні та розвитку професійної компетентності особистості. Діалогічна взаємодія національних систем, підготовка педагогічних кадрів європейських країн, комунікація є умовами їхнього успішного інтегрування в рамках європейського освітнього простору.

В умовах системи педагогічної освіти в Україні об'єктивно виникла потреба у вивченні якісних змін, що відбулися в системі зарубіжної педагогічної школи: створення нових типів освітніх закладів (коледжі-університети); розроблення варіативних навчальних планів і програм; перебудова змісту; реалізація нових технологій. Україна як держава Східної Європи зорієнтована на участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору у процесі конструктивного освітнього діалогу [4; 5]. Тому вивчення багатого європейського досвіду може бути орієнтиром у прогнозуванні процесів розвитку вітчизняної системи освіти з урахуванням особливостей суспільства та тих специфічних завдань, що стоять перед педагогічною освітою, зокрема і неперервною, в Україні у новому столітті.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема неперервної педагогічної освіти була предметом дослідження українських і зарубіжних учених. На важливості неперервної педагогічної освіти у розвитку людського капіталу в епоху глобалізаційних змін наголошувала Н. Ничкало [4, с. 12], розвиток післядипломної педагогічної освіти в умовах цивілізаційних змін розглядав В. Олійник [6], Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова акцентували увагу на освітніх можливостях нової української школи [5]. С. Толочко підкреслював, що у розвитку професійної компетентності педагога виключну роль відіграє науково-методична підготовка, яка забезпечується у системі післядипломної педагогічної освіти [9]. Розвитку педагогічної освіти та системи підвищення кваліфікації

педагогів у європейському контексті присвятили також наукові дослідження Р. Бернатова, Г. Товканець [1], Л. Калініченко [2], С. Кравченко [3], Л. Оліфіра [7], А. Сокаль [8] та ін. Норвезький науковець І. Соренссен [15] наголошував на вимогах до здобувачів, критеріях успішності освітніх програм та особливостях взаємодії закладів вищої освіти зі школами, перспективах у галузі підготовки вчителів у скандинавських країнах, зокрема і в системі неперервної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Для української педагогічної науки цінним є досвід Данії й Норвегії як країн, системи освіти яких засновані на національних традиціях і загальнолюдських цінностях. Людські знання – найважливіший ресурс у цих країнах. У Данії і Норвегії здійснюється активна політична підтримка освіти, мета якої – створити умови, що забезпечують доступність освіти для всієї категорії дітей і молоді, для розвитку особистості, знань і навичок. Забезпечення рівного доступу та рівних можливостей для здобуття освіти є ціннісними орієнтирами державної політики.

Мета статті: схарактеризувати особливості неперервної педагогічної освіти в Данії і Норвегії та її ролі у розвитку ключових компетентностей педагогів.

Викладення основного матеріалу. Як засвідчують наукові й документальні джерела, на сучасному етапі загальна мета данської [2, с. 38; 8, с. 70] і норвезької [3, с. 101; 10] освітньої політики представлена такими стратегічними завданнями у сфері освіти: навчання та виховання на всіх рівнях здійснюється в інклюзивному освітньому середовищі; створення умов для реалізації ранньої спеціальної допомоги тим, хто цього потребує, з метою розкриття та розвитку особистісного потенціалу; реалізація неперервного професійного зростання працівників системи освіти [12; 13]; система освіти орієнтована на успіх кожного, що стає основою активної участі кожного у розвитку суспільства знань [9].

Навчання протягом усього життя у Норвегії є важливим принципом освітньої політики. Мета полягає в тому, щоб у всіх норвежців була можливість здобувати освіту та розвивати свої компетенції впродовж усього життя, оскільки це розглядається як спосіб підвищення якості життя людей, забезпечення вищого економічного

зростання та реалізації професійної мобільності. Відповідальними за підвищення кваліфікації вчителів на національному рівні в Норвегії є Міністерство освіти і науки, Управління освіти та професійної підготовки, а також університети та інші заклади педагогічної освіти. Школи та дитячі садки зобов'язані розробити план розвитку компетентностей своїх педагогічних кадрів. Навчання без відриву від роботи та неперервна освіта може бути організовано на місцевому, регіональному та національному рівнях. Організаторами можуть бути місцеві органи освіти, асоціації вчителів, асоціації зі спеціальних предметів у закладах вищої освіти, регіональні відділи освіти, окружні комітети з освіти, національні ради чи національні органи освіти. На рівні школи частина робочого часу вчителя може бути відведена для занять, які сприяють розвитку професійної компетентності [13].

Національні органи влади і національні програми визначають кваліфікаційні вимоги для педагогів. Так, Національна стратегія «Компетентність щодо якості – до 2025 року» («Competence for Quality – until 2025», CFQ) визначає рамки та ресурси подальшого підвищення професійної кваліфікації. Стратегія CFQ спрямована на: підвищення рівня предметних знань і дидактичної компетентності вчителів, а також підвищення рівня професійної компетентності керівників шкіл; підтримку процесу виконання нових вимог до кваліфікації вчителів із пріоритетних навчальних предметів; організацію колективного навчання та розвиток професійної співпраці. Викладачі, які не відповідають новим критеріям компетентності з англійської мови, математики та рідної мови, зобов'язані пройти додаткове професійне навчання з необхідних предметів [11].

Із метою підвищення відповідальності за професійний розвиток компетенцій учителів на місцевому рівні, наприклад у Норвегії, було запроваджено нову модель розвитку компетентностей шкільних учителів. Модель базується на сукупності низки принципів [3; 13]: відповідальності (муніципалітети та окружна влада несуть основну відповідальність за розвиток якості освіти у школах); свободи (муніципалітети та окружна влада повинні мати більшу свободу дій); диференціації (інструменти державної політики мають бути диференційовані); підтримки (муніципалітети та окружні влади,

які не спроможні самостійно досягти бажаного розвитку, отримають необхідну підтримку з боку держави); науковості (розвиток компетенцій має ґрунтуватися на результатах наукових досліджень).

Нами виявлено, що модель розвитку компетенцій в умовах неперервної освіти в Норвегії є тривимірною: вимір децентралізації, включає заходи із забезпечення процесу підвищення кваліфікації, що обов'язково повинні проводити всі муніципалітети, які у співпраці з університетами та університетськими коледжами визначають і регулюють пріоритети в рамках національних цілей; вимір підтримки та супроводу пов'язаний із діями органів державної влади щодо надання допомоги та підтримки муніципалітетам, у яких знизився рівень якості в ключових галузях освіти та професійної підготовки; вимір інновацій, що включає впровадження інноваційних освітніх технологій. Реалізація такого підходу можлива на основі тристоронньої співпраці: між школами, закладами вищої освіти та зацікавленими сторонами [10; 13; 14]. На місцевому рівні асоціації директорів шкіл і представників зацікавлених сторін допомагають школам визначити потреби у розвитку компетентностей педагогів.

У системі вищої освіти Норвегії приділяється велика увага підвищенню рівня професіоналізму педагогів. Упровадження системних індивідуальних стратегій розвитку кар'єри співробітників закладів вищої освіти все частіше заохочується на інституційному рівні.

Актуальними є курси в окремих установах: курси підготовки освітян; курси з нагляду; програма розвитку для лідерів досліджень; освітній менеджмент; курси розвитку кар'єри для жінок-дослідників; програми наставництва для жінок-дослідників; курси особистої ефективності; вдосконалення академічної англійської мови тощо. Норвезька асоціація закладів вищої освіти пропонує також курси на національному рівні: школа ректорів; школа деканів; школа генеральних директорів тощо. Так, наприклад, три окремі курси пропонує Внутрішній Університет прикладних наук Норвегії [14]. Один із них призначений для вчителів, які навчають іммігрантів-підлітків та дорослих, які не мають початкової освіти. Аналогічні курси пропонує Університет прикладних наук Західної Норвегії (Western Norway University of Applied Sciences, www.hvl.no/en/). Два університети пропонують

онлайн-навчання: Університет Бергена [17] та Університет Серауст-Норвегія [18].

У Норвегії популярною є каскадна модель організації підвищення професійної кваліфікації вчителів, суть якої, полягає в тому, що збираються групи досвідчених учителів із усієї країни для навчання, наприклад, у Skills Norway, а після закінчення навчання організують подібні курси у своїх регіонах щоб поширити отримані знання щодо методик викладання, технологій навчання серед інших груп учителів.

У Данії педагоги мають багато можливостей для продовження свого професійного розвитку (курси, конференції, вебінари). Більшість освітніх установ приділяє велику увагу неперервному професійному розвитку своїх учителів і виділяють ресурси для їхнього навчання без відриву від виробництва. Колективний договір щодо підвищення кваліфікації узгоджений між Данським союзом учителів (Danmarks Lærereforening) і Місцевим урядом Данії (Kommunernes Landsforening) який містить елементи індивідуального плану неперервного професійного розвитку. У документі зазначається, що керівник школи та учитель спільно розробляють план неперервного професійного розвитку та освіти. План розглядається як інструмент визначення пріоритетів та актуалізації завдань професійного розвитку й освіти в системі підвищення кваліфікації вчителів. Данські вчителі мають право брати участь у навчальних заходах без відриву від виробництва. Значні можливості підвищення кваліфікації для викладачів забезпечуються університетськими коледжами, які мають представництва у багатьох містах Данії. Навчання без відриву від роботи пропонується муніципалітетами або школами здебільшого у формі короткострокових курсів [12]. Органом, який приймає рішення щодо навчання вчителів у Данії, виступає муніципальний комітет із підвищення кваліфікації, до складу якого входить рівна кількість представників професійних спілок і роботодавців.

Курси підвищення кваліфікації для викладачів здебільшого організуються Данською школою освіти (Danish School of Education) та університетськими коледжами. Спеціалізовані державні навчальні заклади, окружні ресурсні центри, асоціації вчителів і Міністерство освіти також пропонують навчальні заходи без відриву від місця роботи.

Педагоги загальноосвітніх шкіл і гімназій також можуть проходити підвищення кваліфікації, що організовується Міністерством освіти Данії у співпраці із професійними організаціями. На початку XXI століття було створено Данський інститут загальної вищої середньої освіти (DIG), нині Інститут філософії, освіти та релігії (Institute of Philosophy, Education and Study of Religions), який спеціалізується на дослідженнях освітніх програм із загальної педагогіки, дидактики та освітніх технологій, що використовуються у системі середньої загальної освіти, та пропонує професійну предметну дидактичну і педагогічну підготовку для вчителів й адміністративних працівників шкіл. Із кожної предметної галузі створено комітети, які спільно із професійними асоціаціями розробляють і пропонують курси як на регіональному, так і на національному рівні.

Нами не виявлено офіційних програм неперервного професійного розвитку педагогів вищої школи в Данії на державному рівні. Заклади вищої освіти, як правило, мають власні курси різної тривалості для підвищення кваліфікації своїх педагогів із різних предметних галузей. Найчастіше в основі курсів є науково-дослідна діяльність педагога. Розвитку компетентностей, академічних навичок і знань сприяє також участь викладачів у різних семінарах і конференціях національного і міжнародного рівнів.

Результати дослідження. Аналіз системи неперервної педагогічної освіти в Данії й Норвегії засвідчив, що забезпечення її якості полягає у здійсненні заходів, способів, методів і дій, спрямованих як на підвищення педагогічного потенціалу ЗВО, так і створення педагогічних умов його повної реалізації в навчальному процесі шкіл. До сутнісних особливостей якості неперервної педагогічної освіти належать, насамперед: визнання активними суб'єктами, що забезпечують якість освіти, всіх учасників педагогічного процесу; індивідуалізація та врахування освітніх потреб педагога; прояв результатів освіти вчителя як фахівця лише у його професійній діяльності.

Серед основних засад організації підвищення кваліфікації вчителів найважливішими є неперервність, всебічність, можливість участі різних категорій педагогічного персоналу у визначенні політики із питань підвищення кваліфікації.

Вивчення змісту неперервної педагогічної освіти в Данії та Норвегії [2; 3; 8; 10] дозволило виявити його основні компоненти: формування та дотримання концепції глобальної стратегії в освіті; актуалізацію навчальних і виховних цілей, їх відповідність соціально-економічній ситуації; постійне внесення всього нового до навчального змісту з дисциплін, що викладаються; моніторинг кращого педагогічного досвіду та новаторських ідей у навчанні та вихованні.

На основі порівняльно-педагогічного аналізу європейської практики щодо забезпечення якості неперервної педагогічної освіти та результатів наукових досліджень [10; 12; 13; 15] виявлено принципи організації освітнього процесу: спрямованість навчання на задоволення системних потреб школи; інтеграція підвищення кваліфікації до довгострокових програм розвитку школи; співробітництво вчителів і науковців; систематичний моніторинг тощо.

Умовами забезпечення максимальної ефективності неперервної освіти і підвищення кваліфікації нами визначено наступні: демократичний, відкритий характер; державна і грантова система фінансування; гнучке поєднання централізованого управління системою підвищення кваліфікації із широкою ініціативою всіх задіяних у цьому процесі суб'єктів; неперервність процесу підвищення кваліфікації протягом усього періоду професійного життя вчителя; інтеграція базової педагогічної освіти та підвищення кваліфікації; узгодження індивідуальних професійних інтересів учителів і системних потреб шкіл тощо.

Висновки. На основі вивчення особливостей неперервної освіти в Данії й Норвегії виявлено основні механізми підвищення якості професійної педагогічної освіти: розроблення теоретичних засад і науково-методичного забезпечення управлінської діагностики та моніторингу стану неперервної педагогічної освіти; використання нових ринкових механізмів у розвитку системи професійної педагогічної освіти; інтеграція досліджень у сфері з освітньою та управлінською діяльністю; стимулювання розробок і впровадження нових інформаційних технологій у процес підготовки педагогічних кадрів і функціонування системи неперервної педагогічної освіти; універсалізація, інтеграція, фундаменталізація, підвищення варіативності та

спадкоємності змісту професійної педагогічної освіти; посилення адресності підготовки фахівців тощо.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні проблеми розвитку і формування управлінських компетентностей педагогів у європейській вищій школі.

Список використаних джерел

1. Бернатова Р., Товканець Г. Компетентнісна спрямованість педагогічної підготовки в європейському освітньому просторі. *Універсальні навички XXI століття: педагогічні акценти професійної підготовки і вищої освіти* : кол. моногр. Ужгород : РІК-У, 2022. С. 46–61.
2. Калініченко Л. О. Сучасна система підготовки вчителів у Данії: принципи, підходи, методи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, передумови* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–8 листопада 2019 р. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т імені Бориса Грінченка», 2019. С. 38–40.
3. Кравченко С. В. Особливості підготовки майбутніх вчителів у Норвегії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики*. 2017. № 17. С. 99–102.
4. Ничкало Н. Г. Розвиток людського капіталу в добу глобалізаційних змін. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття* : зб. матеріалів XVIII Міжнар. пед.-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / [наук. ред.: Г. І. Сотська, М. П. Вовк]. Київ : Талком, 2021. Вип. 4 (16). С. 10–15.
5. Нова школа. Простір освітніх можливостей / упоряд. : Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова [та ін.] ; за заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с.
6. Олійник В. В. Післядипломна педагогічна освіта в умовах цивілізаційних змін. *Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (22 трав. 2015 р., м. Київ). Київ, 2015. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84273781.pdf>
7. Оліфіра Л. Диверсифікація неперервного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти: європейський досвід і вітчизняні перспективи. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2017/%D0%9E%D0%9B%D0%98%D0%A4%D0%98%D0%A0%D0%90.pdf
8. Сокаль В. А. Розвиток професійної педагогічної освіти у Північній Європі. *Молодий вчений*. 2018. № 4.1 (56.1). С. 69–72.
9. Толочко С. В. Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 574 с.
10. APT. Transforming Norwegian Teacher Education: The Final Report for the International Advisory Panel for Primary and Lower Secondary Teacher Education. 2020. Oslo : NOKUT

11. Competencies for 2025 – A Future Standard. URL: <https://www.Humanresources today. com/ 2025/competencie>.
12. Eurydice. Higher education funding. Denmark, 2023. URL: <https://eurydice. eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/higher-education-funding>
13. Eurydice. Higher education funding. Norway, 2023. URL: <https://eurydice. eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/higher-education-funding>
14. Inland Norway University of Applied Sciences, INN. URL: <https://eng.inn.no/>
15. Sorensen I. K. Teacher education in Norway: Policy, practice and reform. *European Journal of Teacher Education*. 2018. № 1 (2). С. 234–248. URL: <https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1434967>
16. University of Bergen. URL: www.uib.no/en
17. Universitetet i Sørøst-Norge. URL: www.usn.no/om-usn/

References

1. Bernatova, R., & Tovkanets, H. V. (2022). Kompetentnisna spriamovanist pedahohichnoi pidhotovky v yevropeiskomu osvithomu prostori [Competency orientation of pedagogical training in the European educational space]. In *Universalni navychky XXI stolittia: pedahohichni aktsenty profesiinnoi pidhotovky i vyshchoi osvity [Universal skills of the 21st century: pedagogical accents of professional training and higher education]*: kol. monohr. (pp. 46-61). Uzhhorod: RIK-U [in Ukrainian].
2. Kalinichenko, L. O. (2019). Suchasna systema pidhotovky vchyteliv u Danii: pryntsyipy, pidkhody, metody [The modern system of teacher training in Denmark: principles, approaches, methods]. In *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, peredumovy [Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, theory, experience, prerequisites]*: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 38-40). Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka» [in Ukrainian].
3. Kravchenko, S. V. (2017). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh vchyteliv u Norvehii [Features of training future teachers in Norway]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Tvorchia osobystist vchytelia: problemy teorii i praktyky [Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Creative personality of the teacher: problems of theory and practice]*, 17, 99-102 [in Ukrainian].
4. Nychkalo, N. H. (2021). Rozvytok liudskoho kapitalu v dobu hlobalizatsiinykh zmin [Development of human capital in the era of globalization changes]. In H. I. Sotska, & M. P. Vovk (Eds.), *Neperervna pedahohichna osvita XXI stolittia [Continuous pedagogical education of the 21st century]*: zb. materialiv XVIII Mizhnarodnykh pedahohichno-mystetskykh chytan pamiati prof. O.P. Rudnytskoi (Is. 4 (16), pp. 20-15). Kyiv: Talkom [in Ukrainian].

5. Hryshchenko, M. (Ed.). (2016). *Nova shkola. Prostir osvithnykh mozhlyvostei [New school. A space of educational opportunities]*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Oliinyk, V. V. (2015). Pislidyplomna pedahohichna osvita v umovakh tsyvilizatsiinykh zmin [Postgraduate pedagogical education in the conditions of civilizational changes]. In *Psykhologo-pedahohichniy suprovod fakhovoi pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii osobystosti v umovakh transformatsii osvity [Psychological-pedagogical support of professional training and professional development of the individual in the conditions of education transformation]*: materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/84273781.pdf> [in Ukrainian].
7. Olifira, L. (2017). *Dyversyfikatsiia neperervnoho pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykh i pedahohichnykh kadrov osvity: yevropeiskiy dosvid i vitchyzniani perspektyvy [Diversification of continuous professional development of managerial and pedagogical personnel of education: European experience and domestic perspectives]*. Retrieved from http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2017/%D0%9E%D0%9B%D0%98%D0%A4%D0%98%D0%A0%D0%90.pdf [in Ukrainian].
8. Sokal, V.A. (2018). Rozvytok profesiinnoi pedahohichnoi osvity u Pivnichnii Yevropi [Development of professional pedagogical education in Northern Europe]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 4.1 (56.1), 69-72 [in Ukrainian].
9. Tolochko, S. V. (2019). *Teoretychni y metodychni zasady formuvannia naukovo-metodychnoi kompetentnosti vykladachiv u systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity [Theoretical and methodical principles of formation of scientific and methodical competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education]*. (D diss.). Kyiv [in Ukrainian].
10. APT. *Transforming Norwegian Teacher Education: The Final Report for the International Advisory Panel for Primary and Lower Secondary Teacher Education*. (2020). Oslo: NOKUT.
11. *Competencies for 2025 – A Future Standard*. Retrieved from <https://www.Humanresources today. com/ 2025/competencie>.
12. Eurydice. *Higher education funding. Denmark*. (2023). Retrieved from <https://eurydice. eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/higher-education-funding>
13. Eurydice. *Higher education funding. Norway*. (2023). Retrieved from <https://eurydice. eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/higher-education-funding>
14. Inland Norway University of Applied Sciences, INN. Retrieved from <https://eng.inn.no>
15. Sorensen, I. K. (2018). Teacher education in Norway: Policy, practice and reform. *European Journal of Teacher Education*, 1 (2), 234-248. Retrieved from [https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1434967/](https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1434967)
16. *University of Bergen*. Retrieved from www.uib.no/en
17. *Universitetet i Sørøst-Norge*. Retrieved from www.usn.no/om-usn/

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 08.03.2023